

BBABAC – Bacheloroppgave med forskningsmetode

En kvalitativ Litteraturstudie

Seksuelle overgrep i nære relasjoner – Kompleksiteten i avdekking

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultetet

Bachelor i barnevern

Universitetet i Stavanger / 16. mai 2021

Kandidatnummer: 5008

Antall ord: 13178

1. Innholdsfortegnelse

2. INNLEDNING	2
2.1 VALG AV TEMA	2
2.2 PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING	3
2.3 FORMÅL MED OPPGAVEN.....	3
2.4 BEGREPSAVKLARING.....	4
3. FAGLIG KUNNSKAP	5
3.1 SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN	5
3.1.1 <i>omfang</i>	5
3.1.2 <i>Sosialpsykologisk definisjon</i>	6
3.2 TRAUMEFORSTÅELSE	7
3.2.1 <i>Barnets smerteutrykk</i>	8
3.3 TABU KNYTTET TIL SEKSUELLE OVERGREP	9
3.3.1 <i>Kulturell tabuisering</i>	10
3.3.2 <i>Skam og skyldfølelse</i>	11
3.4 AVDEKKING AV SEKSUELLE OVERGREP.....	11
3.4.1 <i>Det tverrfaglige samarbeidet</i>	12
3.4.2 <i>profesjonelle samtaler med barn</i>	13
4. METODE	15
4.1 VALG AV METODE	15
4.1.1 <i>Kvalitativ litteraturstudie</i>	15
4.2 DATAINNSAMLING	17
4.3 ANALYSE.....	19
4.4 STUDIETS TROVERDIGHET	21
5. FUNN OG DRØFTING	22
5.1 PRESENTASJON AV FUNN	23
5.2.1 <i>Barns opplevelsesverden</i>	26
5.2.2 <i>Kunnskap om overgrep kan bidra til tidligere avdekking</i>	29
5.2.4 <i>Samtalens kompleksitet</i>	32
5.2.5 <i>«Du må tro det for å se det»</i>	34
5.2.6 <i>Behov for tidlig avdekking</i>	35
6. AVSLUTNING	37
7. REFERANSER	39

2. Innledning

I en travel, klinisk hverdag kan det være vanskelig å oppdage omsorgssvikt. Her må man se etter symptomer og våge å tro at barn kan være utsatt for mishandling, omsorgssvikt eller overgrep (NKVTS – Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk, u.å.). En mengde forskning har vist at mange barn og unge utsetter å fortelle om erfaringer med vold og overgrep i barndommen (Bufdir, u.å.). Ifølge Redd Barna blir flere seksuelle overgrep mot barn aldri oppdaget eller anmeldt (Redd Barna, u.å.). Studier viser at det tar lang tid før overgrepsofre forteller om overgrep begått i nære relasjoner, som for eksempel foreldre, besteforeldre eller tanter og onkler (Steine, Winje, Nordhus, Milde, Bjorvatn, Grønli & Pallesen, 2016). Gjennomsnittlig kan det ta 17, 2 år fra første gang man opplever et overgrep til at man velger å snakke høyt om det (Steine et al., 2016). Videre er det lite avdekking av overgrep som blir gjort i barneårene. Når dette kombineres med hvor mange år det tar før barn snakker høyt om overgrepene, så vil dette gi konsekvenser ved at barndommen blir full av skjulte, smertefulle og livslange overgrepserfaringer. Seksuelle overgrep mot barn har i nyere tid fått mer oppmerksomhet, men hvorfor er avdekking av overgrepene så komplekse?

2.1 Valg av tema

For de fleste barn og unge i Norge oppleves familien som en trygg base. Samtidig er ikke familielivet slik for alle. Noen barn og unge erfarer overgrep og vold i sine nære relasjoner. Dette kan utgjør alvorlige folkehelseproblemer for samfunnet, og ha store omkostninger for barn og familier (Kojan, Nilsen, Storhaug, Agerup, Clifford & Lichtwarck., u.å.). Norge har gjennom nasjonalt og internasjonalt lovverk forpliktet seg til å forhindre at barn og unge opplever vold og overgrep. Blant annet gjennom barnekonvensjonen artikkel 19:

Barn skal beskyttes mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verge(r) eller eventuell annen person har omsorgen for barnet. Slike beskyttelsestiltak bør omfatte effektive prosedyrer for utforming av sosiale programmer som yter nødvendig støtte til barnet og til dem som har omsorgen for barnet, samt andre former for forebygging, påpeking, rapportering,

viderehenvisning, undersøkelse, behandling og oppfølging av tilfeller av barnemishandling (Kojan et al., u.å. s. 9).

Med den oppfatning at seksuelle overgrep i nære relasjoner er et utbredt og tabubelagt problem i dagens samfunn, ønsker jeg å undersøke dette temaet nærmere. Norge har gjennom lovverk forpliktet seg til å forhindre seksuelle overgrep i nære relasjoner. Likevel oppfatter jeg selv at vi har en lang vei å gå for å oppnå dette. Ønske om å lære mer, samt å få et mer nyansert bilde av kompleksiteten i avdekking av seksuelle overgrep av barn, er hovedgrunnen til valg av problemstilling.

2.2 Presentasjon av problemstilling

I denne oppgaven ønsker jeg å se nærmere på utfordringer og kompleksiteten knyttet til avdekking av seksuelle overgrep i nære relasjoner.

Problemstillingen for denne oppgaven er:

Hvorfor er avdekking av seksuelle overgrep i nære relasjoner kompleks?

Når jeg ønsker å se på kompleksiteten i avdekking, innebærer dette at jeg ønsker å få større innblikk i de ulike utfordringene man står ovenfor i avdekkingsprosessen. I oppgaven vil fokuset være, avdekking av seksuelle overgrep barn kan være utsatt for. Oppgaven har fokus på årsaken til at både fagpersoner og privatpersoner ikke får øye på barn utsatt for overgrep.

2.3 Formål med oppgaven

Formålet med oppgaven er å fremstille og analysere litteratur og artikler om kompleksiteten i avdekking av seksuelle overgrep av barn i nære relasjoner. Målet er å få en større forståelse rundt temaet og den eksisterende kunnskapen på feltet. Her vil jeg utforske aspekter som gjør arbeidet med avdekking vanskelig og hvilke tegn barna kan gi oss, som tegn på at det lever under seksuelt overgrep. Jeg velger å diskutere disse temaene på bakgrunn av faglig teori og artikler som tar for seg avdekking.

2.4 Begrepsavklaring

Seksuelle overgrep av barn:

1: Seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd:

Seksuelt krenkende atferd krever ingen fysisk kontakt mellom den som forgriper seg og den utsatte. Det kan dreie seg om blotting, visning av pornografi, ord eller handling som utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd i nærvær av eller overfor barn, dette kan innebære at et barn tvinges til å være til stede under seksuelle handlinger mellom andre (Straffeloven, 2005, kapittel 26).

2: Seksuell handling:

Det omfatter fysisk kontakt mellom barnet og overgriper. Eksempler på dette er beføling av barnets kjønnsorganer eller bryster både utenpå og innenfor klærne. Det er også straffbart å forlede barnet under 16 år å gjennomføre slike handlinger (Straffeloven, 2005, kapittel 26).

3: Seksuell omgang

Det omfatter alle typer inntrengning i kroppens hulrom, som samleie i skjede, munn eller endetarm, samt innføring av fingre eller gjenstander. Bestemmelsen innebærer også seksuelle handling av en viss intensitet som for eksempel samleieliknende bevegelser, beføling eller masturbering (Straffeloven, 2005, kapittel 26).

Barn

I denne oppgaven er barn definert som personer mellom 0 – 18 år. Jeg begrunner dette med et fokus på seksuelle overgrep i nære relasjoner, og barn som utsettes for overgrep av foreldre, samtidig som de befinner seg under foreldrenes omsorg og myndighet.

Nære relasjoner

I straffeloven av 2005 jf. § 282, defineres nære relasjoner som nåværende eller tidligere ektefelle eller samboer, nåværende eller tidligere ektefelles eller samboers slektning i rett nedstigende linje, slektning i rett oppstigende linje, noen i sin husstand eller noen i sin omsorg. For å begrense oppgaven vil ikke søsken som utfører seksuelle overgrep på søsken bli belyst (Straffeloven, 2005, § 282; NKVTS – Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk, u.å.)

Avdekking

I oppgaven velger jeg å bruke Søftestads definisjon av avdekking.

Avdekking er prosessen hvor en hemmelig overgrepsrelasjon blir gjort kjent for andre enn barnet og den som forgriper seg (Søftestad, 2018, s. 119).

3. Faglig kunnskap

3.1 seksuelle overgrep mot barn

Seksuelle overgrep mot barn er et veldokumentert globalt problem. Basert på kunnskapen at det forekommer store mangler på avdekking av overgrep i barneårene, samt kunnskaper om omfang og konsekvenser, kan seksuelle overgrep defineres som et folkehelseproblem (Søftestad & Andersen, 2014, s. 27). Ett av tjue barn har ifølge Redd Barna opplevd overgrep fra en voksen. Overgrep begås ofte av noen barnet kjenner og har tillit til (Redd Barna, u.å.). I en rapport gjennomført av NKVTS kommer det frem at omtrent halvparten av barn som har opplevd overgrep aldri har fortalt om det til noen (Hafstad & Augusti, 2019, s. 123).

3.1.1 omfang

Omfanget av seksuelle overgrep blant barn under 16 år varierer og dette kommer frem i en gjennomgang av europeiske studier, hvor forekomsten varierer mellom 6 % og 36 % for jenter, og mellom 1 % og 15 % for gutter (Søftestad, 2018, s. 26). Søftestad forklarer variasjonen som en konsekvens av hvordan seksuelle overgrep mot barn defineres, hvem som velges ut som informanter og hvilken forskningsmetode som blir tatt i bruk. Søftestad nevner videre at omfangstallet av seksuelle overgrep mot barn ligger rundt 12 % på verdensbasis (Søftestad, 2018, s. 26).

Søftestad bemerker at prosessen av å uttrykke omfanget i en prosent, kan bidra til en undertrykkelse av problemet, hovedsakelig fordi prosentdeling viser til at flertallet av befolkningen ikke utsettes for seksuelle overgrep som barn. Hun viser til et eksempel fra en undersøkelse gjort av NOVA, hvor elever fra avgangsklasser ved ulike videregående skoler deltok. I denne undersøkelsen svarte 15 % jenter og 7 % gutter at de hadde vært utsatt for «grove seksuelle krenkelses, inkludert voldtekt/voldtektsforsøk». Det var totalt 2888 gutter som deltok i undersøkelsen, og 7 % tilsvarer at 202 gutter hadde opplevd ulike grove

seksuelle krenkelser, som er et urovekkende høyt tall (Søftestad, 2018, s. 27). Mangel på kunnskap til å avdekke slike problemer gir oss grunn til å tro at vi ikke kjenner det reelle omfanget av seksuelle overgrep mot barn (Søftestad, 2018, s. 27).

3.1.2 Sosialpsykologisk definisjon

Det er i begrepsavklaringen gjort rede for den juridiske definisjonen av seksuelle overgrep mot barn, men for å forstå selve fenomenet «seksuelle overgrep mot barn» kreves det kunnskap fra flere fagfelt. Søftestad tar for seg hva kompleksiteten av seksuelle overgrep mot barn representerer. Hun nevner at det ikke finnes en definisjon av seksuelle overgrep mot barn, men at det finnes ulike definisjoner som er utformet for forskjellige formål og sammenhenger de skal brukes etter. Politijurister skal forholde seg til definisjonen etter straffelovens bestemmelser og en terapeut jobber med barnets egen forståelse av traumer, som gjør at terapeuten vil forholde seg til andre definisjoner (Søftestad, 2018, s. 22-23). For å få en helhetlig forståelse av seksuelle overgrep mot barn, trenger vi kunnskap fra alle definisjonene.

I sosialfaglig, psykologisk og sosiologisk faglitteratur finnes det flere felles grunnleggende elementer i definisjonene om seksuelle overgrep mot barn: (Borgen, Dyb, Hafstad, Jensen, Langballe, Myhre, Nikolaisen & Øverlien, 2011, s. 6).

- handlinger som krenker barnet integritet
- handlinger som barnet ikke kan forstå, ikke er modent for og ikke kan gi informert samtykke til
- handlingen baserer seg primært på den voksnes behov
- den voksne utnytter barnets avhengighet og/eller egen maktposisjon
- aktiviteten bryter med sosiale tabuer innenfor familien, samfunnet eller den aktuelle kulturen og
- handlingen er ulovlig

Flere av de sosialpsykologiske definisjonene legger vekt på at overgrepene kan inneholde momenter av at barnet tvinges, lures, vold, eller trusler. Definisjonene forteller ikke kontret hva de seksuelle handlingene består av, og den vil derfor lettere omfatte de store variasjonene av overgrep som blir gjort mot barn. Dette bidrar til en mer «moderne» type overgrep kan fanges opp lettere, slik som overgrep formidlet via internett (Borgen et al, 2011, s. 6). Flere av de sosialpsykologiske definisjonene fremstiller på ulike måter at seksuelle overgrep

forekommer ut fra overgriperens behov, på bekostning av barnets behov. Overgriperen står derfor fullt til ansvar for handlingene, uavhengig av oppførselen, reaksjonen og handlingene til barnet (Søftestad, 2018, s. 23).

3.2 Traumeforståelse

Begrepet traumer har en sentral posisjon i forståelsen av de ulike konsekvensene av overgrep i barndommen (Søftestad, 2018, s. 75). Traumer blir ulikt definert og brukes på ulike måter. I denne oppgaven blir Saakvitne og Kollegers (2000) definisjon anvendt, som også er referert til i Nordanger og Braarud bok *Utviklingstraumer – Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Traume kan forstås som «En hendelse eller vedvarende betingelser som overvelder personens kapasitet til å integrere den emosjonelle opplevelsen, og som oppleves som en trussel mot eget, eller nære andres, liv eller kroppslige integritet» (Nordanger & Braarud, 2017, s. 19).

Det skilles mellom to hovedtyper av traumer. Enkelttraume, som er en enkeltstående hendelse av belastende form, også kalt for type 1- traume. Dette kan være en overfallsvoldtekt, ran, naturkatastrofer eller andre hendelser som personen blir utsatt for en enkelt gang. Gjentatte traumer kalles for type 2- traumer og dreier seg om hendelser som gjentas. Dette kan være seksuelle overgrep eller vold i nære relasjoner, mobbing og/eller krigsopplevelser. Denne type traumer gir høyere risiko for svekket somatisk og psykisk helse enn type 1 (Helgesen, 2017, s. 224). I nyere tid har kunnskaper om de negative konsekvensene av belastninger i tidlig barneår blitt forstått i kontekst med at traumer og sviktende omsorg ofte forekommer sammen. Dette har trukket traumepsykologien i en retning nærmere utviklingstraumer (Nordanger & Braarud, 2017, s. 23). Når barnet utsettes for kronisk traumatisk stress samtidig som det forekommer sviktende reguleringsstøtte, oppstår utviklingstraumer (Nordanger & Braarud, 2017, s.72). Dette kan forekomme når et barn blir utsatt for seksuelle overgrep av det familiemedlem der omsorgen også svikter.

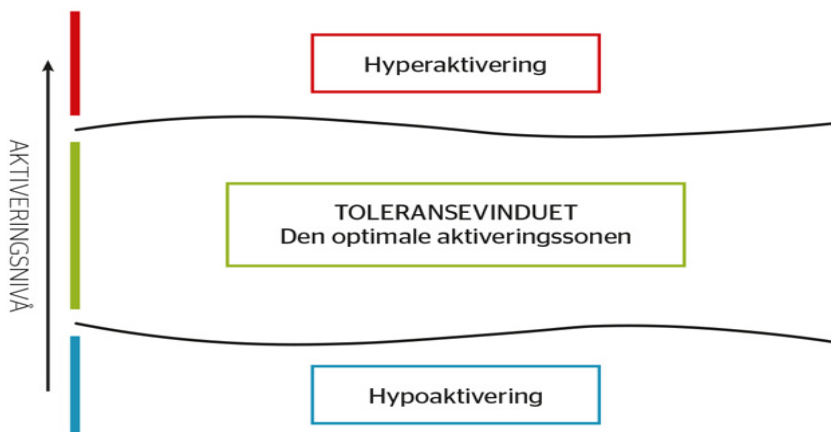
For mange barn representerer overgrep traumatiske opplevelser som kan få store konsekvenser for deres personlighetsutvikling og deres tilknytning. Traumatiske opplevelser påvirker barns utvikling av hjernen. Gjentatte traumer i barns tidlige liv kan føre til endringer

i hjernen som påvirker barns utvikling generelt og dets tenkemåte, tilknytningssystem, evne til følelsesregulering og handlingsmåter (Killén, 2019, s.110).

3.2.1 Barnets smerteutrykk

«Barn utsatt for tabuiserte traumer kan skades på områder som er helt sentrale for deres utvikling, og da er det ingen grenser for hvordan skadene kan komme til syne» (Søftestad, 2018, s 99).

Toleransevinduet viser til en sone som representerer optimal aktivering – ikke for høyt og ikke for lavt. Toleransevinduet er et verktøy for å forstå hva som kan skje i barn som utsettes for komplekse traumer. Er man over toleransevinduet – den optimale aktiveringssonen – er man i en hyperaktivert tilstand, med forhøyet hjerterate, respirasjon og muskeltonus. Dette kan komme til uttrykk gjennom utagering, angst og tankekjør, uro, aggresjon eller lignende. Er barnet under grensen, er den i en hypoaktivert tilstand, med redusert hjerterate, muskeltonus og respirasjon. Dette kan komme til uttrykk gjennom fjernhet, nedstemthet eller dissosiasjon, handlingslammelse og lignende (Helgesen, 2017, s. 227; Nordanger & Braarud, 2017, s. 38).

Figur 1. Toleransevinduet, (<https://www.hjelptilhjelp.no/Sorg-og-traumer/hva-er-toleransevinduet>)

Nordanger og Braarud forklarer at konsekvensen av utviklingstraumer kan forstås som reguleringsvansker (Nordanger & Braarud, 2017 s. 28-34). Dette handler om barnets evne til å regulere emosjoner som sinne, frykt, redsel, og så videre. Når barn gjentatte ganger blir utsatt for traume, minskes toleransevinduet, og det skal mindre til før barnet mister evnen til å regulere emosjonene sine. Dette er et sentralt smerteuttrykk for barn som er utsatt for seksuelle overgrep. De kan ha problemer med sinne, aggresjon, nedstemthet hyperaktivering, angst, unngåelse og dissosiasjon, og de har ofte en kort vei til sterke følelser. Litt sinne blir fort raseri og litt redsel kan fort bli panikk (Søftestad, 2018, s.103). Den uregulerte atferden kan gjerne komme til uttrykk gjennom svak impulskontroll, aggresjon mot andre, selvskadning, avvikende trøstesøking, seksualisert væremåte, avhengighet, overdreven samarbeidsvilje, opposisjonell atferd og vansker med å forstå og godta regler.

Det forekommer også avvik i kroppslige funksjoner og barn som er utsatt for seksuelle overgrep kan ofte ha forstyrrelser i vekst, stoffskifte, fordøyelse, søvn, sanseintegrasjon og temperaturregulering (Søftestad, 2018, s. 102). Det er også mulig å finne at barnet har redusert tilknytningsevne, som kommer til uttrykk ved vansker med tillit, utrygt bilde av verden, vansker med å se på andre som allierte, vansker med grenser, både egne og andres, redusert evne til å ta ulike perspektiver og sosial tilbaketrukkethet. På samme tid finnes det barn som viser en redusert tilknytningsevne ved å kunne sette seg på en ukjentes fang. Dissosiering, reduserte kognitive ferdigheter, negativ selvfølelse og selvilde er andre «smerteuttrykk» barn utsatt for seksuelle overgrep kan ha (Søftestad, 2018, s 105).

Kunnskap om traumer gir oss forståelsen av at slike symptomer og smerteuttrykk er barnets mestringsstrategier. Utageringen, redusert kontroll over egen atferd, tilknytningsvansker og den oppførselen vi ser på som destruktiv, kan være barnets overlevelses- og mestringsstrategi for å håndtere umenneskelige påkjenninger. Traumeforståelsen utfordrer fagfolk til å fokusere på det som utløser smerteuttrykkene (Søftestad, 2018, s. 109).

3.3 Tabu knyttet til seksuelle overgrep

De ulike risiko – og omsorgssviktsituasjoner barn kan leve i, påvirkes i stor grad av tabu. Hverken foreldrenes eller barnets situasjon snakkes høyt om. Dette fører til en dobbel belastning for barnet, hvor barnet både blir utsatt for omsorgssvikt hjemme og svikt fra det generelle samfunnet (Killén, 2019, s. 195).

3.3.1 Kulturell tabuisering

Søftestad beskriver begrepet kulturelt tabu som et sosialt forbud mot å synliggjøre eller fortelle. Videre forteller hun at tabuet kan virke på to motstridende måter. Den kan virke som et hinder mot at voksne begår seksuelle handlinger mot barn, her virker tabuet forebyggende. På en annen side kan tabuet virke som en hindring mot at overgrep snakkes høyt om av de involverte eller de som er kjent med overgrep. Tabuet kan føre til at befolkningen får vansker med å tro at overgrep mot barn kan forekomme, og at personer som åpner seg opp om overgrep blir straffet, barn kan bli mistrodd eller utstøtt (Søftestad, 2018, s. 56-57). Søftestads erfaring fra praksis tilsier at tabuisering fortsatt preger avdekkingsarbeidet som blir gjort i barnevernets undersøkelsesarbeid, etterforskningen av politiet, slik som i skole, barnehage og helsestasjon (Søftestad, 2018, s. 57).

Resultatet av tabuisering kan være en langvarig taushet, der en stor del av overgrepsutsatte aldri velger å fortelle om sine overgrepserfaringer og hvor barn mislykkes eller ikke klarer å fortelle om overgrepene mens de fortsatt er barn. Barn utsettes på denne måten for et dobbelt svik, først blir de utsatt for seksuelt misbruk og så blir ikke overgrepene oppdaget. Tabuer er virksomme, selv om de er uttalte forbud (Søftestad, 2018, s. 58).

Barnehager, skole, fritidsordninger eller privatpersoner er redde for å melde fra om bekymringer rundt et barn som blir seksuelt misbrukt av en navngitt voksen. Redselen er bunnet i frykten for å ta feil eller rette mistanke mot en uskyldig person, ikke bli trodd, om kompetanse er god nok til å vurdere det som ble sett eller hørt. Frykt for å gjøre barnets livssituasjon vanskeligere, for foreldrenes reaksjon, eller å stå opp for sine mistanker i et eventuelt avhøre, fylkesnemnda eller rettssal (Søftestad, 2018, s. 58). Søftestad nevner at kulturen har opprettholdt sine tabuer med forakt som en mulig sanksjon. Skammen som kommer med forakt, er nemlig noe de fleste vil unngå. Videre belyser hun at samfunnet er oss. Tabuet rundt barn-voksen sex er ikke uhandgripelige krefter. Det er den enkeltes holdninger og valg som bestemmer forseelse av overgrep, og hvilke prioriteringer vi gjør av våre felles ressurser (Søftestad, 2018, s. 61).

3.3.2 Skam og skyldfølelse

Samfunnet har et ansvar om å lære barn at seksuelle overgrep aldri er barnets skyld, men tabukulturen er med på å forsterke barns følelse av skam og skyldfølelse (Thorkildsen, 2015, s. 63). Skam er vonde og ubehagelig følelse, knyttet til en tanke om at det er noe ved en selv som andre vil finne lite attraktivt – denne oppfatningen vil gi en følelse av at andre vil synes mindre om en, eller ikke ønsker å ha noe med en å gjøre (Aakvaag, u.å. s. 2). Skyldfølelse er en følelse som oppstår når det du gjør bryter med en norm (Teigen, 2020). Skam kommer når egne handlinger er et brudd med egne eller samfunnets forventninger (Rygh, 2017). Mens skam referer til noe vi er, oppstår skyld på grunn av noe vi har gjort eller har lyst til å gjøre (Søftestad & Andersen, 2014, s. 163).

Seksuelle overgrep i nære relasjoner er traumatiserende, med sterke følelser av skyld, skam, tabu og unngåelsesatferd (Helsedirektoratet, 2007, s. 9). Skam samarbeider med selvforakt og følelsen av å være skitten og ødelagt. Barnet vil derfor selv kunne oppfatte den siden av seg selv som en negativ, mindreverdig og foraktelig (Søftestad, 2018, s. 55). Hvis overgrepene blir gjennomført av noen i nær relasjon til barnet, som foreldre eller annet nært familiemedlem, vil fortregning og fortielse kunne hindre at det som er skammelig ved familien, blir synlig og kjent for andre. Skammen kommer ofte i det barnet skjønner at det som skjer ikke er normalt eller vanlig (Søftestad, 2018, s. 55). Her er nødvendig for barn at tausheten brytes. Både barn og foreldre trenger hjelp til å bryte tausheten, hemmelighetshold er en ekstra belastning i situasjoner som er krevende og smertefull nok i seg selv (Killén, 2019, s. 196).

3.4 Avdekking av seksuelle overgrep

Å betegne et seksuelt overgrep som avdekket er komplekst og utfordrende ettersom kravene for avdekking ikke er spesifisert. Hva avgjør om et overgrep er avdekket?

Er det nok at barnet forteller? At foreldrene tror på barnets fortelling, symptomer eller væremåter som tegn på overgrep? At barnevernets juridiske kriterier for seksuelle overgrep i barnevernloven er oppfylt? At leger og terapeuter mener at barnets fysiske og/eller psykiske symptomer stammer fra seksuelle overgrep? At den mistenkte blir straffedømt, eller at det kommer en tilståelse fra forgriper? (Søftestad, 2018, s. 133). Det er forståelig at diskusjonen rundt overgrep ikke har et fasit-svar og at det vil variere fra hvem man spør. Søftestad påpeker at refleksjonene av dette belyser en retning av å forstå avdekking av overgrep i lys av

konsekvensene. Seksuelle overgrep mot barn er avdekket når noen som er i posisjon til det, sørger for at det utsatte barnet blir beskyttet fra nye overgrep, får muligheten til å bearbeide sine traumer, og får en trygg og god omsorgssituasjon (Søftestad, 2018, s. 134-135).

3.4.1 Det tverrfaglige samarbeidet

Avdekking av seksuelle overgrep av barn er alle menneskers ansvar. Når mistanker om seksuelle overgrep oppstår, er det behov for en rekke instanser for å avdekke, beskytte og ivareta barnet. Barnehage, skole, politi, sykehus, barneverntjenesten, spesialhelsetjenesten, eller andre er viktige instanser for å få informasjon og et helhetlig hjelpe- og behandlingstilbud for de barna som er utsatt eller det foreligger en mistanke for (Søftestad, 2018, s. 200).

Godt forebyggende arbeid, og et helhetlig hjelpe- og behandlingstilbud for utsatte barn forutsetter at tjenestene samarbeider godt på tvers (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014). Søftestad definerer dette som tverretattlig samarbeid, samarbeid som foregår på tvers av instanser som har ulikt ansvar og oppgaver, og som tilhører ulike sektorer. Søftestad ser på samarbeid som bestående av to elementer; samhandling som ytelse som utveksles mot ytelse i et gjensidig forhold og samordning som koordinering, der flere instanser bruker eksisterende avgjørelsesregler for å sammen ta seg av felles oppgaveområde (Søftestad, 2018, s. 222).

Barnets beste skal ligge som et grunnleggende hensyn i alle beslutninger og handlinger som utføres av offentlig myndigheter og organisasjoner som angår barn. Staten skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvar for barnets beskyttelse eller omsorg skal ha en fastsatt standard når det gjelder sikkerhet, helse, personalstyrke, kunnskap og kvalifisert tilsyn, jf. FNs konvensjon om barns rettigheter artikkel 3 (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014).

Med utgangspunkt i vold- og overgrepsutsatte barn har regjeringen utarbeidet en tiltaksplan, der flere av punktene er rettet mot å styrke samarbeide mellom de ulike instansene, samt heve kunnskapen om tematikken.

Det viktigste målet er å sikre tilstrekkelig kompetanse til å gripe inn og handle. Ansatte i virksomheter som tilbyr offentlige tjenester skal ha god kunnskap om hvordan mistanke om

vold og seksuelle overgrep mot barn og unge skal håndteres (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014, s. 37).

Plikten til å samarbeide er nedfelt i flere etaters lovverk. Barneverntjenestens plikt kommer frem i lov om barneverntjenesten, jf. § 3-2. Paragrafen plikter det kommunale barnevernet og samarbeide med andre deler av forvaltningen når det kan bidra til å løse oppgaver som er pålagt etter barnevernloven. Etter, jf. § 3-3 pliktet også barnevernet å samarbeide med frivillige organisasjoner som arbeider med barn og unge (Barnevernloven, 1992: Søftestad, 2018, s. 223). Et annet eksempel finnes i opplæringslova, jf. § 15-8 som plikter skolen til å samarbeide med andre etater når det er nødvendig for å ivareta elevenes behov (Opplæringslova, 1998). Barnehagens ansvar til tverretatlig samarbeid er nedfelt i Rammeplanen, det vil si forskriftene til barnehageloven (Søftestad, 2018, s. 223).

Søftestad og Andersen nevner at hovedoppgaven med å arbeide tverretatlig i utredningen er å sikre et helhetlig bilde av barnets situasjon for å sikre om det er sannsynlig eller ikke sannsynlig at seksuelle overgrep har forekommet (Søftestad & Andersen, 2014, s. 89). Dette krever den kompetansen som myndighetene referer til som det viktigste målet i sin tiltaksplan, *En god barndom varer livet ut. Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom* (2014–2017). Alle etater som arbeider med barn og unge skal ha kunnskap om seksuelle overgrep mot barn. Dette bidrar til å sikre at barn får den hjelpen de har krav på (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2014, s. 37).

3.4.2 profesjonelle samtaler med barn

Det er tre hovedgrunner for å ha en samtale med barn om mistanker angående overgrep. Vi trenger barns fortellinger i avdekkingsprosessen, blant annet for å kunne beskytte dem. For det andre er det nødvendig for barnet å være i samspill med voksne for å forstå hva som har foregått. Den tredje grunnen gjelder det forebyggende arbeidet, hvor barn er avhengig av samtaler med voksne om overgrep for å vite hva krenkelser av kroppen innebærer, hva som er lov og ikke lov, og hva de kan gjøre dersom de utsettes for dette (Søftestad, 2018, s. 154).

Samtaler med barn om vonde og vanskelige temaer er både faglig og personlig krevende. Gamst viser i sin bok om profesjonelle barnesamtaler, at det fortsatt mangler trygghet, kunnskap og handlingskompetanse når det gjelder å legge til rette for at barn klarer å fortelle hvordan de har det ut fra deres perspektiv (Gamst, 2017, s. 27). Det er brudd på barnets rettigheter når fagpersoner som arbeider med barn ikke snakker med barn. Fagpersoner har et etisk ansvar for barns rett til delaktighet og det ligger et krav om solidaritet i arbeidet med sårbare barn. Dette innebærer at yrkesutøveren må fremme barneperspektivet og er forsikret at barnet er en aktiv deltaker i samtalen (Gamst, 2017, s. 33).

Det finnes ulike samtalemetoder, fremgangsmåter og kurs som er utarbeidet for å hjelpe fagfolk å samtale med barn. Gamst presenterer Den Dialogiske Samtalemetoden (DCM), som et verktøy fagpersoner kan ta i bruk i samtale med barn. Metoden er bygget opp på en systematisk og strukturell måte. Målet er å gi spesielt utsatte barn optimale muligheter til å fortelle om opplevelser, tanker, muligheter, erfaringer og synspunkt om hendelser de selv har opplevd (Gamst, 2017, s.13-15). Metoden tar for seg ulike faser som forteller hvordan du strukturerer og kommuniserer med barnet i en systematisk og dialogisk prosess mot bestemte mål (Gamst, 2017, s.186-187).

Som fagperson må man ha god kunnskap om kommunikasjon med barn og det enkelte barnets generelle utviklingsmessige nivå for å kunne legge opp til en innholdsmessig, metodisk og faglig forsvarlig barnesamtale (Gamst, 2017, s. 33). I samtaler med barn og unge som er utsatt for seksuelle overgrep eller ved mistanke om overgrep krever det at fagpersonene er bevisst over egen maktposisjon og på deres ansvar som offentlige ansatte. Som fagperson blir du utfordret til å ta beslutninger ut fra en plattform av farlig argumentasjon (Søftestad, 2018, s. 156). I samtale med barn er det en nødvendighet å ha selvinnsikt og refleksjon over egne holdninger og verdier, og å være klar over hvordan din væremåte påvirker barnets evne og vilje til å uttrykke seg (Gamst, 2017, s. 22). Denne tanken tar for seg mye av filosofen John Dewey sin teori «learning by doing», der vi innhenter erfaringer fra praksisfeltet som er med på å styrke en trygg og god kommunikasjon med barn (Imsen, 2016, s. 148).

4. Metode

4.1 Valg av metode

Problemstillingen i denne oppgaven setter lys på kompleksiteten i avdekking av seksuelle overgrep i nære relasjoner. Jeg ønsker å få frem en nyansert forståelse av de ulike sidene, utfordringene og kunnskapen som kreves i avdekking. Jeg ser det fornuftig å ta for meg en kvalitativ undersøkelse basert på et litteraturstudie, fordi det er gjennomførbart å få frem detaljerte og omfattende meninger om et bestemt fenomen (Johannessen, Christoffersen & Tuft, 2016, s. 28).

For å komme frem til ønsket forskningsresultat må man velge hvilken metode som er ønskelig å ta i bruk (Johannessen et al, 2016, s. 25), Problemstillingen blir brukt som grunnlag for hvilken metode man velger (Johannessen et al, 2016, s. 95). Det er nødvendig med ulike metoder både til å få frem ny kunnskap og til å etterprøve i hvilken grad påstander er sanne, gyldige og holdbare. Disse valgene krever ofte overveielser mellom det en anser som den ideelle fremgangsmåten, og det som er praktisk gjennomførbart (Dalland, 2017, s. 52-54).

4.1.1 Kvalitativ litteraturstudie

Kvalitativ litteraturstudie har som formål å samle inn data og analysere tidligere dokumenter på feltet (Johannessen et al, 2017, s. 105). Dokumentenes innhold skal være forankret i relevant faglig kunnskap for den gjeldende problemstillingen. For å se på innholdet som blir lagt frem blir det benyttet en kvalitativ analyse. Videre tolking av informasjonen som er innhentet ses i lys av ulike dokumenter og teoretisk kunnskap som finnes på feltet (Johannessen et al, 2017, s. 99).

En kvalitativ studie baserer seg på å undersøke et fenomen grundig og har et ønske om å avdekke hvorfor det forekommer. I en kvalitativ studie tar man gjerne utgangspunkt i et mindre utvalg mennesker, og har et mål om å gå i dybden på spørsmålene, for å få en sammenheng og helhet over den informasjonen som blir gitt (Johannessen et al, 2017, s. 95). Hvert enkelt menneske og deres historie er i fokus, og metoden ønsker å se på kvaliteten av fenomenet som blir formidlet gjennom den enkeltes opplevelser.

En kvalitativ litteraturstudie har som hensikt å innhente kunnskap som er pålitelig og relevant. For å sikre dette brukes dokumenter som er vurdert av flere fagpersoner i feltet og betegnet som fagfelleverdert. Dokumentene som tas i bruk skal ikke være eldre enn fem år, for å sikre relevant og oppdatert informasjon.

4.1.1.1 Sterke og svake sider ved en litteraturstudie

Fagfelleverderte dokumenter som brukes i litteraturstudie vil alltid si noe som er relevant for emnet og den diskusjon som finner sted på feltet. Subjektiviteten i slike dokumenter vil likevel kunne bidra til at analysen oppleves som noe mer svak. Personlig ser jeg det som både nyttig og positivt å ha elementer fra både subjektivitet og objektivitet. Da barnas subjektive opplevelse av seksuelle overgrep vil kunne påvirke avdekkingsprosessen, som barns grad av opplevd skam og skyld. Flere av dokumenter som er brukt i min studie er basert på andres opplevelser og begrunnelser for å ikke fortelle om seksuelle overgrep som barn, eller fagpersoners følelse av mangel på kunnskap. Samtidig var det ønskelig med data som tok høyde for teoretisk kunnskap basert på forskning og ikke subjektive erfaringer. Denne dataen var ønskelig når det kom til årene som går fra et barn blir utsatt for seksuelle overgrep til det forteller om det, og når det kommer til relevant teori som for eksempel traumer og smerteutrykk.

Når man gjennomfører et litteraturstudie vil resultatet være preget av forfatterens subjektive opplevelser og forforståelse, da teorien vil bygge på forfatterens ideer og subjektive ønsker om å svare på noe de selv har fundert på. Det å være bevisst på sin egen forforståelse rundt fenomenet man studerer vil være en nødvendighet for å få et helhetlig bilde som ikke har som formål å bekrefte forfatterens egen virkelighetsoppfatning (O'Leary, 2010, s. 30-34).

Dataen som blir presentert vil derfor ikke være objektiv, men tolket og behandlet og vil inneholde andres subjektivitet. Dette betyr at dataen man selv inkluderer i sitt eget forskningsgrunnlag vil være preget av andre subjektive forståelse av fenomenet.

Flere av artiklene jeg baserer mitt arbeid på består av intervjuer av individers erfaringer eller opplevelser med temaet seksuelt misbruk i nære relasjoner. Her analyserer jeg utfordringer, erfaringer og tanker de har rundt avdekking av seksuelle overgrep mot barn.

I en kvalitativ litteraturstudie finnes det en fleksibilitet rundt det å endre problemstillingen ut fra den dataen som er innhentet, noe som kan være en fordel på med tanke på at du kan lede problemstillingen i en retning som samsvarer med funnene som blir gjort (Jacobsen, 2010, s.

61-62). Litteraturstudie gir mulighet til å foreta undersøkelser rundt et fenomen som allerede er gjort rede for i feltet, dette kan bidra til at informasjonen man er ute etter er lettere tilgjengelig.

Det som kan begrense fleksibiliteten i en kvalitativ litteraturstudie er at man må nyttiggjøre seg av den forskningen som allerede er gjort på feltet (O'Leary, 2010, s. 76-87).

Datagrunnlaget som allerede finnes vil begrense og påvirke innholdet i oppgaven, noe som gjør det utfordrende å ha konkrete meninger om hva man ønsker at oppgaven skal inneholde. Begrensningene oppstår hvis du ønsker å finne informasjon om nye fenomener, da eksisterende studier vil være begrenset. Da vil man kunne komme i situasjoner hvor artiklene man leter etter ikke inneholder den presise tematikken man vil ha informasjon om.

Her opplevde jeg utfordringer i prosessen med å finne artikler. Selv om min problemstilling er relevant, og et viktig tema opplevde jeg at artikler knyttet til tematikken og kompleksiteten i avdekking av seksuelle overgrep av barn var lite tilgjengelig. Det var lite informasjon om avdekkingsprosessen og dens kompleksitet, denne utfordringen førte til oppgaven måtte spisses på en annen måte enn først antatt. Flere av artiklene ble på grunn av dette funnet relativt sent i prosessen.

4.2 Datainnsamling

Det ble gjennomført datainnsamling i perioden 12. januar 2021 til 15. april 2021. Artiklene som ble benyttet ble søkt opp i Universitetet i Stavanger sitt søkesystem Oria og gjennom Idunn og Google Scholar. For å få bedre innsikt i primærkilden av informasjonen ble det foretatt kjedesøk i relevante artikler.

Den 12. januar 2021 ble mitt første søk på google gjennomført. Hovedsakelig for å få en oversikt over det som fantes om temaet seksuelle overgrep i nære relasjoner og for å begynne prosessen. Her søkte jeg «seksuelle overgrep i nære relasjoner» i googles søkemotor og fikk 192 000 treff. Gjennom dette søket ble jeg introdusert til folkehelseinstituttet (FHI) sine sider som videre ledet meg frem til Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) hvor jeg fant flere rapporter om overgrep, som ble relevant for oppgaven og videre søk.

14. januar 2021 foretok jeg et søk i Google Scholar søkemotor hvor søkeordet «skam rundt seksuelle overgrep» ble benyttet, jeg avgrenset søket til etter 2017. Dette ledet meg inn på en bacheloroppgave skrevet i 2019 med navnet «Å avdekke seksuelle overgrep mot barn». I bachelorens kildeliste fant jeg «Walking Children Through a Minefield: How Professionals Experience Exploring Adverse Childhood Experience». Artikkelen ble videre søkt opp i Oria og funnet fagfelleverdert. Denne artikkelen ble den første jeg valgte å ta i bruk i min bacheloroppgave.

I perioden mellom 25. januar 2021 og den 01. Mars 2021 foretok jeg meg flere søk i Oria, søkeordene som ble benyttet var (seksuelle ELLER seksuelt ELLER misbruk ELLER overgrep) og (barn ELLER unge) hvor søkene ble gjort gjennom Norske fagbibliotek, dette ga meg 4248 treff. Jeg avgrenset søket til tidsrommet 2016 og 2021 og fikk 1013 treff før jeg igjen avgrenset til fagfelleverderte artikler, som ga meg 387 treff. Dette viste seg flere ganger å ikke lede meg noen vei, da ingen av artiklene var aktuelle for min oppgave.

Den 8. mars 2021 foretok jeg meg et nytt søk på Google Scholar med det søkeordet «avdekking av seksuelt overgrep av barn i nære relasjoner» og avga at søke skulle være etter 2017. Søket ga meg 407 treff og ledet meg inn på artikkelen «Hvorfor tar det så lang tid å fortelle om seksuelle overgrep?» av Steine, Wilje, Nordhus, Milde, Bjorvatn, Grønli og Pallesen. Gjennom denne artikkelens referanseliste fant jeg min neste artikkelen «Langvarig taushet om seksuelle overgrep» med de samme forfatterne.

Videre benyttet jeg søkeordet «avdekking seksuelle overgrep» på Google Scholar med 1290 treff, jeg avgrenset søket til etter 2017, som resulterte i 443 treff. Dette ledet meg til artikkelen «sinte gutter gråter ikke» av Amundsen som jeg valgte å søke opp i Oria for å forsikre meg om at artikkelen var fagfelleverdert. Artikkelen var fagfelleverdert og ble med meg videre i bacheloroppgaven.

Den 11. mars 2021 ble et nytt søk gjort på Google Scholar, jeg benyttet det engelske søkeordet «uncovering sexual abuse of children in Norway» i tidsrommet mellom 2017 og 2021, som ga meg 8250 treff. En av de første artiklene som dukket opp var «Children's rights and teachers' responsibilities: Reproducing or transforming the cultural taboo on child sexual abuse?» av Gjerløw, som jeg vurderte som aktuell til min oppgave.

Den 15. april 2021 foretok jeg meg mitt siste søk i Oria gjennom biblioteket på UIS med søkeord som (snakk med meg), (barn). Søket ble avgrenset til de siste fem årene. Dette resulterte i 1292 treff før jeg igjen avgrenset til fagfellevurderte artikler og fikk 654 treff. Slik fant jeg artikkelen «Metoden: Hemmende eller fremmende» av Dahl jeg valgte å ikke basere min analyse på denne artikkelen, men bruke den som et sidespor i drøftingen.

4.3 Analyse

Kvalitativ data som er samlet inn ved et litteraturstudie må analyseres, tolkes og bearbeides på en slik måte at innholdets mening blir tydelig (Johannesen et al, 2016, s. 29). I denne oppgaven har jeg valgt å ta for meg en analyse basert på metoder som fremstilles ved dokumentanalyse og en fenomenologisk analyse.

En dokumentanalyse betegnes som en type kvalitativ innholdsanalyse, målet ved denne type analyse er å legge frem relevant informasjon og viktige sammenhenger om det fenomenet som er ønskelig å studere (Johannesen et al, 2016, s. 99). I en dokumentanalyse vil problemstillingen være betydningsfull for hvilke fenomen man skal ta utgangspunkt i og hvordan de analyseres. I en dokumentanalyse blir kilder og relevant teori benyttet som analyseverktøy sammen med kildene. Sammen blir kildene og teorien bygget opp som en helhet (Johannesen et al, 2016, s. 100).

Ved en fenomenologisk metode ønskes det å analysere meningsinnholdet i dokumentene for å få en større forståelse av og innsikt i menneskers livsverden. En fenomenologisk analyse har som mål å få en dypere forståelse av mennesker og hvordan mennesker konstituerer virkeligheten (Johannesen et al, 2016, s. 171). Jeg ser det som relevant i min egen oppgave å bruke fenomenologisk analyse da jeg er interessert i fagpersoners møte med utfordringer i avdekking, og den enkeltes opplevelser med seksuelle overgrep i nære relasjoner.

I denne oppgaven er artiklene blitt analysert med bakgrunn i Kristi Malteruds redegjørelse om hvordan å gjennomføre en fenomenologisk analyse, som inneholder fire hovedfaser (Johannesen et al, 2016, s. 173). Den første fasen dreier seg om å få et helhetsinntrykk av datamaterialet, der man skaper en sammenfattende forståelse av meningsinnholdet (Johannesen et al, 2016, s. 173). I starten av analysen var det ønskelig å få et helhetlig bilde over relevant informasjon på feltet som samsvarte med problemstillingen. Under lesingen

noterte jeg korte setninger og stikkord om meningsinnholdet i de ulike artiklene, på denne måte fikk jeg et bedre overblikk over innholdet i tekstene.

Den neste fasen innebærer å finne frem til det «meningsbærende elementer» i teksten. Her er målet å trekke frem relevant informasjon fra tekstene som på en hensiktsmessig måte klarer å fremme problemstillingen (Johannesen et al, 2016, s. 173). I denne delen valgte jeg å gå grundigere gjennom artiklene og trekke ut begreper, temaer og setninger som inneholdt konkret kunnskap om kompleksiteten rundt seksuelle overgrep og avdekking.

Den tredje fasen innebærer at man skal sette inn de ord og setninger man tidligere har trukket ut, inn i eget dokument, denne fasen kalles «kondensering» (Johannesen et al, 2016, s. 176). Dette bidrar til at du får informasjonen litt på avstand, og kan bruke det i eget arbeid. Samtidig som det danner en bedre oversikt over meningsinnholdet til tekstene.

I den siste fasen skal man bearbeide den informasjonen som har blitt trukket frem inn i en ny kontekst, hvor egne begreper og beskrivelser legges til (Johannesen et al, 2016, s. 176). Det er viktig at egen tolkning samsvarer med det som kommer frem i de opprinnelige artiklene. Dette kommer frem i diskusjonsdelen, der min forståelse av artiklene trekkes frem og drøftes basert på min tolkning av tekstene. Dette vil styre deler av drøftingen for å besvare problemstillingen i oppgaven.

I denne prosessen har jeg sett på hvordan forfatterne tar for seg, forklarer og forstår kompleksiteten i avdekking av seksuelle overgrep av barn, gjennom teori og kvalitative intervju. For å få en oversikt over funnene i artiklene har jeg laget et analyseskjema, som blir fremstilt i kapitlet om funn og drøfting. Her gis det en oversikt over artiklenes formål, når de er skrevet, og hvem som har skrevet dem, relevant innhold og viktige begreper som er nevnt. Da analysen var gjennomført strukturerte jeg den kunnskapen jeg hadde tilegnet meg på en slik måte at jeg sammenlignet og satte opp de ulike funnene mot hverandre for å se på hva som blir trukket frem, hvor de ulike fokusområdene ligger samt få en større innsikt i kompleksiteten, samtidig som mine egne synspunkter og meninger legges frem.

4.4 Studiets troverdighet

Studiens troverdighet innebærer å vurdere i hvilken grad informasjonen i artiklene man har basert sitt arbeid på fremstår som pålitelige og validerte (Johannessen et al., 2016, s. 231).

Pålitelighet er et krav for å sikre kvalitet i forskningen og handler om i hvor stor grad det arbeidet du presenterer, er til å stole på. Her er det nødvendig og se på hvorfor en har undersøkt det aktuelle fenomenet, hvordan resultatet skal bli benyttet, være bevisst og redegjøre sin egen forforståelse slik at leseren har mulighet til å vurdere din pålitelighet. Ved å redegjør for fremgangsmåten som er blitt benyttet for å hente inn data til undersøkelsen, hvordan feilkilder kan ha påvirket ditt resultat, kan du gi leseren mulighet til å vurdere påliteligheten av arbeidet ditt (Dalland, 2017, s. 55). Når en forsker bruker kvalitativ data vil det være mer utfordrende å sjekke arbeidets pålitelighet, ettersom det ikke er mulig å gjenskape data som kommer frem av andres meninger. Det er likevel mulig å tolke styrker og svakheter ved å gjennomgå om informasjonen er lagt frem på en tydelig måte og om metoden blir fremlagt slik at informasjonsinnhenting er forstått (Johannessen et al., 2016, s. 231-232).

Validitet er å se om artiklene som er innhentet gjenspeiler kunnskap på en måte som er representativ for virkeligheten (Johannessen et al, 2016, s. 232). Lincoln og Guba presenterer to teknikker som vil øke sannsynligheten at resultatet som blir presentert er troverdig. Vedvarende observasjon er den ene teknikken som blir presentert, der er fokuset på å sette seg inn i det faglige feltet slik at man se om informasjonen som kommer frem er relevant og bygger tillit. Den andre teknikken er metodetriangulering som innebærer at forskeren tar i bruk forskjellige metoder for å se om resultatet blir det samme (Johannessen et al, 2016, s. 232).

Flere av artiklene som er benyttet i min oppgave er basert på intervjuer av mennesker som har erfaring med overgrep som barn eller har arbeidet med barn utsatt for overgrep. Resultatene av intervjuene presenteres sammen med teori fra litteraturstudier, og det legges tydelig frem en beskrivelse av hvordan forfatteren har tilegnet seg den teoretiske delen. Det blir tydelig lagt frem hva som baserer seg på teori, hvilke meninger som selv er lagt til og hva som er kommet frem av intervjuene. På bakgrunn av dette vurderer jeg artiklene som pålitelige.

Jeg har måttet tatt en aktiv avgjørelse om artiklene representerer kunnskaper som samsvarer med virkeligheten, for å vurdere validiteten. Dette ble gjennomført ved å gjennomgå tekstene jeg fant om emnet grundig, samtidig som det ble lest flere bøker om avdekking av seksuelle overgrep.

Artikkelen skrevet av Amundsen har som mål å få innblikk i informantenes opplevelse av egen livssituasjon gjennom intervjuer. På samme til baserer hun seg på teorier og tidligere forskning for å bygge opp under informantenes opplevelser. Albæk m.fl. har gjennomført en kvalitativ metasyntese og valgt å trekke frem flere ulike forskningsartikler basert på intervjuer. De ulike resultatene trekkes frem og settes sammen inn i kontekst for å få en dypere forståelse om emnet. Forskningsartiklene som er brukt er nøye gjennomgått og kvaliteten er nøye vurdert. Gjerløw benytter seg av ulike metoder i sin artikkel. Intervjuene får frem lærernes opplevelse av kunnskapen om seksuelle overgrep av barn, flere av opplevelsene støttes opp av teori. Artikkelen skrevet av Steine m.fl. baserer seg på ulike studier, og ble godkjent av personvernombudet for forskning, Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk og av Helsedirektoratet. Resultatet blir presentert på en oversiktlig måte og relevant teori blir fremstilt. Jeg vurderer på bakgrunn av dette at alle artiklene er validerte.

Alle artiklene er fagfellevurdert, som innebærer at andre teoretiker innenfor det gjeldende fagfeltet har gjennomgått og godkjent informasjonen som fremlegges. Dette er med på å fastsette om artiklene representerer virkelighetens interesser.

5. Funn og drøfting

5.1 Presentasjon av funn

Tabell 1				
Navn og år, land:	Formål:	Metode:	Innhold:	Sentrale begreper:
Amundsen, 2018	Skape åpenhet om temaet, seksuelle overgrep blant gutter	Kvalitative intervjuer Dybdeintervju over to år	Artikkelen gir informasjon om subjektive opplevelser, synspunkter og selvforståelse, noe som kan gi en dypere innsikt i livssituasjonen til overgrepsutsatte gutter i voksen alder	Åpenhet Skam Tabu Smerteutrykk
Steine, Winje, Nordhus, Milde, Bjorvatn, Grønli, Pallesen, 2016	Gi kunnskap om hvilke faktorer som har betydning for latenstid?	Kvantitativ longitudinell studie	Tar for seg faktorer som kan påvirke tiden som går fra man først blir utsatt for et overgrep, til avdekking foreligger	Seksuelt misbruk Barn Latenstid
Gjerløw, 2019	Utforsk lærerne sin forståelse praksis og tilnærminger til temaet seksuelt misbruk av barn i videregående skoler	«Mixed methods» Kvantitativ Kvalitativ Telefonundersøke Intervju	Gjør rede for lærerens potensiale til å oppdage samt forhindre seksuelle overgrep, og tar for seg utfordringene lærere opplever knyttet rundt dette temaet.	Barns rettigheter Seksuelle overgrep av barn Samfunnsvitenskapelig utdanning Kunnskap
Albaek, Kinn, Milde, 2017	Belyse fagpersonens erfaringer med å takle motgang med barn	Kvalitativ metasyntese	Gir et innblikk i det å kunne forstå utfordringene til profesjonsutøverne i arbeidet med sårbare barn, kan bidra til en forbedring i å avdekke, beskytte og omsorg ovenfor barna.	Traumer Barne-mishandling Barneverns-pedagoger Minefelt

Artikkel 1

Marie-Lisbet Amundsen, 2018: «Sinte gutter gråter ikke!»

Artikkelen gir innblikk i livet til åtte voksne gutter i alderen 26-32 som alle har vært utsatt for seksuelle overgrep over flere år som barn. Ingen av overgrepene ble avdekket, og ingen har valgt å anmelde overgriper. Artikkelen gjør rede for guttenes frykt for å bli anklaget for å være medansvarlig for det som skjedde, og deres følelse av skam og skyldfølelse, den dag i dag. Det blir satt fokus på viktigheten av åpenhet rundt overgrep blant gutter, med hovedfokus på deltakerens synspunkter og opplevelser. Artikkelen tar for seg konsekvensene guttene i dag lever med, etter en barndom med overgrep. Artikkelen fremhever at seksuelle overgrep blant gutter ennå er et tabubelagt tema, som må snakkes mer om og gir et innblikk i guttenes «atferdsvansker» i ungdommen, som aldri ble sett som smerteuttrykk.

Artikkel 2

Iris M. Steine, Dagfinn Wilje, Inger Hilde Nordhus, Anne Marita Milde, Bjørn Bjorvatn, Janne Grønli og Ståle Pallesen. 2016: «Langvarig taushet om seksuelle overgrep»

Artikkelen tar for seg faktorer som har betydning for hvor lang tid overgrepsutsatte bruker før de forteller om overgrepene. Artikkelen bruker ordet «latenstid» om tiden det gikk fra første gang man ble utsatt for overgrep til første gang man fortalte noen om overgrepet/ene.

Viktigheten av å lære barn om seksuelle overgrep og om hvem de kan fortelle om overgrep til blir gjort rede for, samt viktigheten av å ikke legge avdekkingsansvaret på barnet selv, men fortelle barn at avdekking er de voksnes ansvar. Artikkelen tar for seg viktigheten av ansvaret yrkesgrupper som er i kontakt med barn over tid har i avdekking. Artikkelen problematiserer at flere overgrepsutsatte unngår eller utsetter svært lenge å fortelle om overgrepene.

Artikkelen nevner at gjennomsnittlig latenstid for å fortelle om overgrepene var 17,2 år.

Lavere alder ved første overgrep, en kjent overgriper, og mer av andre typer negative opplevelser i oppveksten var faktorer for gjorde latenstiden lengre. Flertallet var over 18 år før de fortalte om overgrepene, uavhengig av hvor gamle de var da overgrepene startet.

Artikkelen viser økt kunnskap om de ulike faktorer som har betydning for latenstid, kan gi en indikasjon på hvilke tiltak som kan øke muligheten for avdekking av seksuelle overgrep på barn på et tidligere tidspunkt.

Artikkel 3

Beate Goldschmidt-Gjerløw, 2019: «Children's rights and teachers' responsibilities: Reproducing or transforming the cultural taboo on child sexual abuse?»

Artikkelen diskuterer lærernes forståelse av deres praksis og tilnærming til temaet seksuelt misbruk av barn i norske videregående skoler. Artikkelen er kvalitativ og basert på telefonintervjuer på 64 lærere som underviser samfunnsfag. Å bekjempe seksuelle overgrep mot barn er en politisk prioritering for den norske regjeringen, og komiteen for barnets rettigheter anerkjenner flere statlige tiltak for å motvirke seksuelle overgrep mot barn gjennom utdanning. Studien viser at lærer ikke tar opp dette emnet i særlig stor grad, mye grunnet kulturelle tabuer i undervisning om forebygging av overgrep.

Artikkelen viser at læreres frykt for re-traumatisering og stigmatisering av unge elever, hindrer noen lærere å ta dette temaet grundig opp i klasserommet. Andre forklarende faktorer som blir drøftet er store læremessige arbeidsbelastninger, utilstrekkelig informasjon i lærebøker, lite forberedelse i lærerutdanningsprogrammer og en tvetydig nasjonal læreplan. Resultatet av funnene i artikkelen peker på at seksuell urettferdighet ikke kan tauses i utdanningsinstitusjoner hvis de skal fremme sunne, respektfulle og demokratiske borgere som ikke bare beskytter sin egen menneskelige verdi og menneskerettigheter, men også andres. Artikkelen stiller spørsmål til om dagens undervisningspraksis om seksuelt misbruk av barn samsvarer med barnas rett til utdanning, retten til å bli hørt i saker som påvirker deres liv, og retten til frihet fra seksuell utnyttelse og overgrep.

Artikkel 4

Ane U. Albaek, Liv G. Kinn og Anne M. Milde, 2017: «Walking Children Through a Minefield: How Professionals Experience Exploring Adverse Childhood Experience»

Fagpersoners opplevelse av å utforske ugunstige barndomsopplevelser kommer frem som artikkelens hovedtrekk. Det trekkes frem viktigheten av forståelse for fagpersoners utfordringer i arbeidet med sårbare barn, for å forbedre avdekkingen, beskyttelsen og omsorgen for utsatte barn. Artikkelen har mål om å fremstille kvalitative studier av fagpersoners levde erfaringer i arbeidet med sårbare barn. Det kommer frem som resultat at deltakerne i studien følte de manglet den kompetansen og midlene som er nødvendig for å

takle motgang sammen med barn. Hovedtemaene i artikkelen er: a) «å føle seg utilstrekkelig», b) «frykt for å gjøre det verre.» og c) «å møte det onde.» Hvilke fremgangsmåter fagpersonene må ha for å jobbe effektivt for å forhindre skadelige barndomsopplevelser. Erfaring, rådgivning, kunnskap, opplæring og retningslinjer er noen av begrepene som legges vekt på. Artikkelen avslører fagpersoners emosjonelle ubehag i arbeidet med uønsket barndomsopplevelser. Analysen viser avvik mellom hvordan fagpersonene opplevde å tilnærme seg uønsket barndomsopplevelser, hva fagpersoner beskriver som utfordringer i undersøkelsen med uønskede barndomsopplevelser, og deres forslag til forbedringer.

5.2 Drøfting

Jeg ønsker å drøfte barns opplevelse av en barndom preget av overgrep, på bakgrunn av kunnskap om avdekking av seksuelle overgrep av barn i nære relasjoner. Jeg ser nærmere på det å tørre å trå over terskelen og samtalens betydning. Avslutningsvis tar jeg viktigheten av å «tro det for å se det», og drøfter om det er nødvendig med tidlig avdekking av seksuelle overgrep av barn.

5.2.1 Barns opplevelsesverden

5.2.1.1 Skyld og skamfølelse

Skyld og skamfølelse hindrer mennesker å søke hjelp, og er et utbredt problem blant alle voldsformer (Thorkildsen, 2015, s. 65). I noen tilfeller kan barnets følelse av skam og skyldfølelse være den største grunnen til at han eller hun ikke forteller om overgrepene de har vært utsatt for (Kripos, 2016, s. 49). Dette viser oss hvor komplekst det er for fagpersoner å arbeide med å avdekke seksuelle overgrep av barn. Barnet kan aktivt gå inn for å skjule erfaringene med overgrep, på bakgrunn av følelser som skyld og skam. I Amundsens artikkel var følelsen av skam og skyld knyttet opp til det å få ereksjon under overgrepene (Amundsen, 2018, s. 12). Dette kan tyde på at guttene, og kanskje andre, i samfunnet forbinder ereksjon med lyst. Det å få ereksjon under et overgrep kan bryte med både egne og andres forventninger. Ereksjon eller nytelse i overgrepene vil etter min tolkning kunne forsterke følelser som skam og skyld. Denne tolkningen styrkes av Søftestad teori om at skyldfølelse kan være forankret i det å være en aktiv deltaker i overgrepene, og opplevelse av nytelse og spenning ved den seksuelle stimuleringen (Søftestad, 2018, s. 56).

I Amundsens artikkel kommer det frem at kun to av tre menn som har vært utsatt for seksuelle overgrep, definerte det som overgrep (2018, s. 15). Dette kan være knyttet til følelser som skam og skyld hos offeret. I tilfeller der offeret føler en form for medansvarlighet kan det være utfordrende å betegne det som et overgrep. En av guttene i Amundsen artikkel forteller at han var livredd for at noen skulle få vite om hva han hadde vært med på, hvor han videre forteller at det ville vært den største skammen på jord (Amundsen, 2018, s. 16). Søftestad og Andersen nevner at skyld ofte blir utviklet for å dekke over skammen. Skyld er langt lettere å leve med en skam. Det er lettere å akseptere at en avgrenset del av oss har gjort noe galt (skyld), enn at det er noe grunnleggende galt med hele oss (skam) (Søftestad & Andersen, 2014, s. 172). Her kan en tenke seg at en del barn velger å ta på seg skylden for det som har skjedd for å slippe å ta inn over seg den skammen av å være et hjelpeløst offer, som for dem kan føles som et verre alternativ. Barn prøver å skjule skam- og skyldfølelsen for oss voksne, og er redd for at deres hemmelighet skal bli avslørt, som vil resultere i at avdekkingsarbeidet blir enda vanskeligere.

5.2.1.2 Tillit og lojalitet

Er det tenkelig å anta at barns tillit og lojalitet ovenfor foreldre vil gjøre avdekking av seksuelle overgrep i nære relasjoner mer utfordrende? Ifølge Steine m.fl. studie tar det lengre tid før man betror seg til noen om overgrepene hvis overgriperen er en person man kjenner. I tillegg startet overgrepene ofte tidligere og varte lengre hvis overgriper var en foreldre (Steine et al., 2016, s. 893). Det er grunn til å tro at dette skyldes lojalitet overfor overgriperen. Samtidig som det ligger en lojalitet overfor foreldrene finnes det ofte et tillitsforhold mellom barnet og foreldre, der barnet er avhengig av foreldrene. Søftestad påpeker at overgrep er et alvorlig tillitsbrudd, personen barnet er avhengig av er også personen som skader barnet. Denne tilliten brytes både ved det seksuelle overgrepet og ved at han eller hun fortier, tildekker eller benekter overgrepet (Søftestad, 2018, s. 52). På bakgrunn av dette vil lojaliteten og tilliten barnet har til foreldre skape en forvirring hos barnet. Når en foreldre er den personen som forgriper seg på barnet vil relasjonen også kunne være preget av gode opplevelser. Den som forgriper seg på barnet, kan være samme person som trøster barnet, viser åpenhet, forståelse og forsvare barnet. Denne foreldrerelasjonen vil trolig gjøre det vanskeligere for barnet å fortelle om overgrepene.

5.2.1.3 Truet til taushet

Ifølge Gamst er hemmeligholdelse fremtredende ved seksuelle overgrep i nære relasjoner. Gjennom trusler og løfte om fortielse forhindres barnet fra å fortelle om hva som skjer. «Barnet trues til å tie» (Gamst, 2017, s.104). Det er en hemmelighet som forblir i relasjonen mellom barnet og overgriperen. Gamst forteller videre at hemmeligholdelse både er en kilde til frykt og et løfte til trygghet, en blanding av trusler og bestikkelser (Gamst, 2017, s. 104). Disse truslene kan variere, slik jeg oppfatter det kan disse truslene være tap av kjærlighet, tilhørighet, tap av foreldre og trusler som at barnet ikke vil bli trodd, samtidig kan barnet belønnes til taushet. En av guttene i Amundsens artikkel forteller at han trodde på stefaren når han fortalte at andre bare ville le av han og si han var delaktig dersom han fortalte om overgrepene (Amundsen, 2018, s. 17). Det er forståelig at barn skremmes til taushet, og at dette vil resultere i flere år med overgrep. Dette bidrar slik jeg ser det i stor grad til kompleksiteten rundt avdekking av seksuelle overgrep, da barnet ikke tør å stå frem om hva det blir utsatt for.

5.2.1.4 Smerteutrykk

Skam kan true barns personlighetsutvikling, og påvirker både selvtillit og selvfølelse, og involverer en eller annen form for indre årsaksforklaring. For guttene i artikkelen er skyldfølelsen i stor grad koblet opp mot at de som barn ikke kunne kontrollere egen kropp (Amundsen, 2018, s. 15). Artikkelen legger frem at en oppvekst preget av utrygghet og krenkelser, skam og skyld, resulterte i barn som stadig var på vakt, fremfor å søke utforskning. Den indre psykiske smerten viste seg i en form av utfordrende atferd (Amundsen, 2018, s. 16-17). Dette setter lys på noe av kompleksiteten jeg mente kunne oppstå i avdekkingsarbeidet. I tilfeller der fagpersoner og privatpersoner fokuserer på utfordrende atferd og dens konsekvens vil avdekking bli utfordrende. Dette er på bakgrunn av at årsaken bak atferden ikke blir utforsket og at de ikke stiller seg åpne til å lytte til barnets opplevelser.

Søftestad og Andersen påpeker at barn utsatt for krenkelser lærer seg tidlig å ta i bruk forsvarsmekanismer som «fight» (kjempe og sloss), «flight» (flykte), «freeze» (stivne), eller «submit» (overgivelse). Dette bidrar til at handlingsrepertoaret i vanskelige situasjoner senere i livet blir begrenset. Dersom et barn har erfart at det nytter å kjempe, eller flykte når de er i vanskelige situasjoner, vil de ofte ta dette i bruk senere i livet (Søftestad & Andersen, 2014, s.

56). Dette kan forstås ut fra teorien om traumer forståelse og toleransevinduet, som er forklart i teoridelen. Da de gjentatte traumene har påvirket barnets utvikling av følelsesregulering. Dette kan tyde på at flere barn i vanskelige situasjoner velger å «kjempe», dette kan komme til uttrykk gjennom sinn og utagering. Dette blir også bekreftet av guttene i Amundsens (2018) artikkel.

5.2.2 Kunnskap om overgrep kan bidra til tidligere avdekking

Studien gjort av Steine m.fl. viser at gjennomsnittet fra første gang man ble utsatt for overgrep til første gang man fortalte noen om overgrepet/-ene var 17,2 år. Overgrep i nære relasjoner startet ofte tidligere og varte lengre, samtidig som det tok lengre tid før disse barna fortalte om overgrepene (Steine et al., 2016, s. 893). Kan det tenkes at barn ikke forteller om seksuelle overgrep tidligere, fordi de ikke forstår hva de blir utsatt for? Og at økt kunnskap blant barn ville bidratt til tidligere avdekking?

Informantene i Amundsen artikkel hadde en teori om at dersom det var større åpenhet rundt temaet seksuelle overgrep, spesielt rundt menn, ville flere gutter og menn tørre å stå frem med sine overgrepshistorier tidligere (Amundsen, 2018, s. 13). Det er antakelig å tro at dette også gjelder jenter og kvinner. Steine m.fl. nevner at en av årsakene til at barn venter så lenge med å fortelle om overgrep skyldes at de ikke forstår hva de blir utsatt for. Dette bruker Steine m.fl. som et sterkt argument for å sette lys på viktigheten av at barn allerede fra tidlig alder bør få kunnskap om hva seksuelle overgrep er, og hvem de kan fortelle det til, hvis de blir utsatt for overgrep (Steine et al., 2016, s. 896).

5.2.2.1 Læreres rolle i avdekking

Gjerløw viser til i sin studie at det å styrke unge elevers kunnskap om passende og upassende seksuell atferd er avgjørende for å ivareta barns rettigheter (Gjerløw, 2019, s. 26). Slik jeg forstår det har det å bekjempe seksuelt misbruk av barn vært, og er en politisk prioritering for den norske regjeringen. Komiteen for barnets rettigheter anerkjenner flere statlige tiltak for å motvirke overgrep mot barn gjennom utdanning. På tross av dette viser studien til Gjerløw at lærere ikke tar opp dette emnet i særlig stor grad. Dette indikerer at de kulturelle tabuene om seksuelle overgrep fremdeles er aktuelle i norske klasserom i dag (Gjerløw, 2019, s. 26).

Dette tyder på at det er en konflikt mellom det som er tenkt og det som faktisk lar seg

gjennomføre i dagens skoler. For selv om det er en politisk prioritering blir det slik jeg oppfatter det ikke prioritert nok i skolen. I Gjerløws artikkel blir dette begrunnet med den store læremessige arbeidsbelastningen lærere er utsatt for, lite forberedelser i lærerutdanningsprogrammer, utilstrekkelig informasjon i lærebøker, en tvetydig nasjonal læreplan, for lite kunnskap om temaet og bekymring for emosjonelle belastninger. Det er i tillegg til følelsesmessige hindringer, slik som bekymring for re-traumatisering og stigmatisering av unge elever, og dette blir brukt som forklaringer for hvorfor lærere ikke tar opp temaet seksuelle overgrep grundig i klasserommet (Gjerløw, 2019, s. 37).

Jeg opplever det som problematisk at lærere ikke føler de har nok tid eller kunnskap til å prioritere temaet seksuelle overgrep, da lærere er i en posisjon hvor de kan bidra til økt kunnskap blant barn. Barn utsatt for seksuelle overgrep i nære relasjoner lærer ikke om overgrep i nære relasjoner hjemme. De trenger denne kunnskapen utenfra, det er da viktig at barnehagelærere, førskolelærere og lærere generelt har den kunnskap de trenger for å formidle det videre. Der er grunn til å tro at dette trenger å komme høyere opp på prioriteringslisten i læreplanen, da det kan bidra til tidligere avdekking av seksuelle overgrep.

5.2.2.2 Ubehag i avdekkingsarbeidet

Yrkesgrupper som er i kontakt med de samme barna over tid, har et ekstra ansvar for å sikre at mistanke om overgrep i nære relasjoner blir undersøkt. Dette gjelder for eksempel ansatte i barnehager, skoler, skolehelsetjenesten og leger (Steine et al., 2016, s. 896). Disse instansene har en viktig rolle i tidlig intervensjon og forebygging. Steine m.fl. påpeker likevel at det å snakke med barn, unge eller pasienter om seksuelle overgrep, blir assosiert med ubehag og vegring for mange (Steine et al., 2016, s. 897). Dette kan slik jeg oppfatter det i verste fall føre til at man unngår å stille slike spørsmål, selv når mistanken er til stede.

Det å fortelle om et smertefullt og skambelagt svik, forutsetter et tillitsforhold. Skal man etablere slike tillitsforhold krever det at fagfolk har kunnskap om overgrepssproblematikk (Amundsen, 2018, s. 19). Forankret i teori kan det forstås som at kunnskap om overgrepssproblematikk gjør det lettere for fagpersoner å avdekke overgrep, samtidig som det gjør det lettere for barnet å fortelle om overgrep. Jeg stiller meg undrende til om det selv med kunnskap er vanskelig å avdekke seksuelle overgrep i nære relasjoner. Albaek m.fl. gir i sin studie et innblikk om hvilke utfordringer profesjonsutøver står ovenfor, selv etter flere år i

arbeid med sårbare barn. Albaek m.fl. har en teori om at forståelse for utfordringene vil bidra til en forbedring i å avdekke og beskytte barna. Studie deres viser til at fagpersoner opplever å føle seg utilstrekkelighet med å avsløre barn som lever med uønskede barndomsopplevelser. Dette kan være relatert til både den profesjonelle som individ og til normene og praksisene til arbeidsplassen (Albaek et al., 2018, s. 2). Med dette kan utfordringer knyttet til avdekking av seksuelle overgrep videre knyttes sammen med andre faktorer enn mangel på kunnskap.

I artikkelen fra Albaek m.fl. kom det frem at flere fagpersoner som hadde arbeidet med sårbare barn og unge over tid i ulike settinger var redd for at deres forsøk på å hjelpe kunne skade barnet (Albaek et al., 2018, s. 4-7). Dette viser til at frykt hos fagpersonen kan begrense avdekkingsarbeid. Det er tenkelig å tro at denne frykten er bundet til å gjøre situasjonen verre. Søftestad forklarer at fagfolk står ovenfor en rekke dilemmaer når det kommer til mistanker om seksuelle overgrep og avdekking, et av dem er frykten for at barnet skal få det verre ved at en mistanke blir reist og overgrep blir avdekket (Søftestad, 2018, s. 66). Dette kommer også frem i Albaek m.fl. sin artikkel, hvor deltakerne så seg ute av stand til å forutsi konsekvensene av handlingen deres og de var redde for at deres forsøk på å hjelpe ville gjøre barnets situasjon verre. De var redde for å skape frykt hos barnet, utløse nye overgrep, redd for at foreldrene ville nekte fagpersonen noe videre kontakt med barnet, samtidig som de var redde for å ikke ha tilstrekkelig med ressurser til å hjelpe barnet. Flere fryktet i tillegg for negative reaksjoner fra omsorgspersonene, kollegaer og fra rettssystemet (Albaek et al., 2018, s. 10).

Frykten for å gjøre noe feil kan hindre oss i å gjøre noe som helst. Min oppfatning er at dette kan bidra til at både fagpersonen og privatpersoner «ikke ser» barns tegn på at noe er galt. De har den oppfattelsen av at det å involvere seg vil kunne gjøre situasjonen verre, men er dette tilfelle? I noen saker er det tenkelig å tro at barna vil kunne få det verre før de får det bedre. Dette kan skyldes kompleksiteten i en avdekking, og alt arbeidet som må gjøres ved mistanke om overgrep. Vi vet det kreves tverrfaglig samarbeid for å avdekke, beskytte og ivareta barnet når det foreligger mistanke om seksuelle overgrep. Det er behov for ulike tiltak etter ulike lovverk, samtidig som det krever kompetanse fra ulike fagfolk. På samme tid er det en forutsetning at de ulike instansene kommuniserer og samarbeider på en god og effektiv måte. Om samarbeidet ikke er på plass, så kan beskyttelse av barnet være utfordrende. Slik jeg ser det kan et tverrfaglig samarbeid bidra til å fjerne frykt hos fagpersoner, da det foreligger en mulighet å samarbeide og kommunisere med andre med mer erfaring på feltet.

Søftestad forklarer overgrepssaker som komplekse, dette skyldes et mangfold av oppgaver som skal løses, det er en mange personer som skal ivaretas, og det er mange fagfolk fra ulike etater involvert. For å løse disse oppgavene på en god måte kreves kunnskap om ulike lovverk, ulike metoder og ulik kompetanse, samt evne og vilje til samordning og samhandling, både innad i bedriften og tverretattlig (Søftestad, 2018, s. 65-66). Dette kan tyde på at ulikheter i forståelsen av seksuelle overgrep og fremgangsmåter kan skape usikkerhet når det skal tas faglige vurderinger og valg. Denne forståelsen kan trekkes inn i Albaek m.fl. sin artikkel der flere av deltakerne følte seg utilstrekkelig utstyrt i arbeidet med barns motgang. Dette skyldtes utilstrekkelig kompetanse, handlefrihet over egen praksis, tid, organisasjonskultur, uklare roller og systemegenskaper. Dette reduserte deres tillit og deres evne til å hjelpe sårbare barn gjennom «minefeltet» og dere vilje til å selv ønske å trø inn i «minefeltet» (Albaek et al., 2018, s. 4-7). På bakgrunn av dette kan det tyde på at økt kunnskap om avdekking av seksuelle overgrep, mer rådgivning, opplæring og retningslinjer, vil kunne bidra til tidligere avdekking av seksuelle overgrep.

5.2.4 Samtalens kompleksitet

Fra min egen forståelse ser jeg det som nødvendig å samtale med barn i avdekkingsprosessen. Jeg har den oppfattelsen av at fagpersoners kunnskap i samtale med barn er en viktig faktor for at barnet skal våge å fortelle. Gamst nevner at det etterlyses mer kunnskap om samtalemetodikk blant barnevernspedagoger, førskolelærere og allmennlærere (Gamst, 2017, s. 27). Flere mener at forbedret ferdigheter i samtalemetodikk med barn, ville gjort fagpersoner bedre i stand til å se, fange opp og gripe inn når det er bekymringer rundt et barn (Gamst, 2017, s. 27). Det er ikke utenkelig å tro at økt kunnskap rundt barnesamtale ville ha bidratt til tidligere avdekking av seksuelle overgrep av barn. I artikkelen skrevet av Gjerløw belyses det at lærere følte på utilstrekkelig kunnskap til å samtale med barn om seksuelle overgrep i nære relasjoner (Gjerløw, 2019). Det samme bekreftes av Albaek m.fl., da flere fagpersoner, inkludert barnevernspedagoger syntes det var vanskelig å spørre barn om uheldige barndomsopplevelser. Flere var på samme tid usikre på hvordan de skulle svare på barns avsløringer (Albaek et al., 2018, s. 7-8). Dette kan tyde på at flere fagpersoner har

utilstrekkelig kompetanse innenfor samtale med barn, noe som for meg oppfattes som problematisk.

5.2.4.1 Metode bruk i samtale med barn

Vil en godt innarbeidet metode hjelpe fagpersoner å samtale med barn, og bidra til en tidligere avdekking av seksuelle overgrep? Hvis vi tar for oss metoden DCM som et eksempel, hvor formålet med denne metoden er å la barn utsatt for vold eller seksuelle overgrep snakke mest mulig fritt og spontant (Gamst, 2017, s. 18). I en artikkel skrevet av Dahl blir det trukket frem en hendelse der en barnevernskonsulent anvendte elementer fra DCM metoden i en første samtale med en ung gutt. Formålet var å bli kjent med gutten og danne seg et bilde av hans opplevelse. Dahl opplevde denne samtalen som lite aldersadekvat og uten sensitiv tilnærming. Tidligere hadde hun opplevd barnevernskonsulenten som en engasjert og omsorgsfull person, men ikke i denne samtalen. Dahl opplevde at barnevernskonsulenten gjemte seg bak metoden, snarere enn å være i den (Dahl, 2019, s. 142).

I dette eksempelet kan det å lene seg mot en metode oppleves som trygt og forutsigbart for barnevernskonsulenten, som kan føre til at samtalen oppleves upersonlig, mekanisk og kjølig for barnet. Dette kan føre til at barnet ikke føler seg komfortabel med å snakke om personlige opplevelser og åpne seg opp til den voksne. Dette vil kunne bidra til at det blir en monolog med lite relasjonsbygging og meningsutveksling, som er viktig i en avdekkingsamtale.

Relasjonen mellom barnet og lytteren er viktig for ordenes betydning. Ifølge Dahl vil forventningene om hva lytteren hører, påvirke hvordan barnet uttrykker seg. Samtidig vil lytterens erfaringer påvirkes av hva de oppfatter. Ord har flere lag, og tolkningsmulighetene vil variere fra konteksten, forholdet mellom taler og lytter, krenkelser, kamp om meningsinnholdet samt meningene og historien bak ordene vi bruker (Dahl, 2019, s. 143). Når vi har samtaler med barn vil det alltid dukke opp ulike hensyn eller behov som vi må være forberedt på å etterfølge, dette må derfor balanseres med den forberedelsen en samtale metode krever.

Jeg sitter med den oppfattelsen, at det å samtale med barn på rett måte vil kunne være til hjelp i avdekking av seksuelle overgrep. Men det er viktig å trekke inn at alle barn er forskjellige og krever ulike tilnærming. Forankret i teori mangler fagpersoner ennå kunnskapen, tryggheten

og handlingskompetansen som kreves for å hjelpe barn til å fortelle. Det er mulig at en metode vil kunne heve kompetansen og ferdighetene i samtalemotodikk, samtidig som den vil kunne skape trygghet for mange fagpersoner. Jeg ser det likevel som viktig at den voksne må kunne se hvert enkelt barn. For å best mulig kunne anvende en samtalemotode må trolig fagpersonen kunne ta i bruk sin egen dømmekraft for å bedre kunne imøtekomme de behovene som vil være unike for hver samtale. Ut ifra dette er det tenkelig å tro at en samtale metode i seg selv ikke alene vil avdekke seksuelle overgrep. Det kreves en balanse mellom metode, teorier, kommunikasjon fagfolk seg imellom, og det å stole på sin egen dømmekraft og magefølelse.

5.2.5 «Du må tro det for å se det»

Det er nødvendig å stille seg åpen til at seksuelt misbruk kan forekomme i din nærmeste omkrets for å være i stand til å se barnet som forsøker å fortelle at det har blitt misbrukt. For hvis du ikke tror det, så ser du det heller ikke, selv ikke når barnet står rett ved deg (Thorkildsen, 2015, s.11). Det er ikke utenkelig at mange barn som er utsatt for seksuelle overgrep i nære relasjoner går under «radaren». Jeg har inntrykk av at vi lever i et samfunn som er for opptatt av oss selv og vårt, dette hindrer oss i å se hva som skjer rundt oss.

Informantene i Amundsen artikkel forteller at det ikke ble stilt spørsmål om hvorfor de var så sinte, selv om de slet med atferdsvansker i ungdomstiden. Flere av guttene i artikkelen forteller at fokuset var på atferdsendring fremfor deres indre opplevelsesverden. Å fremstå som tøff og aggressiv ble deres måte å beskytte egen integritet på (Amundsen, 2015, s. 14). Det kan forstås som at aggressivitet eller tilbaketrukkenhet ble guttenes forsvarsmekanismer og «smerteuttrykk», deres måte å beskytte seg selv på. Da følelsene tok overhånd og guttene følte seg presset, valgte de å utagere, dette ble av de voksne ikke oppfattet som smerteuttrykk, men som utagering. Guttene tror at ingen av de voksne eller fagfolkene de var i kontakt med mistenkte seksuelle overgrep fordi de ikke så det som en mulighet, spesielt siden de var gutter (Amundsen, 2018, s. 14). Det er tenkelig og tro at en av faktorene til at fagpersoner, lærere og voksne ikke ser tegnene barn gir dem om at noe er galt, skyldes tabukulturen som er knyttet til seksuelle overgrep.

Samtidig stiller jeg meg undrende til om det kan være noen følelsesmessige hindringer for at voksne ikke ser hva barna rundt dem er utsatt for. I artikkelen skrevet av Albaek m.fl.

kommer det frem at flere av deltakerne i studiene de referere til reagerte med følelsesmessig ubehag, som frustrasjon, fortvilelse, skyld, skam og sinne på barns vonde barndomsopplevelse. Disse følelsesmessige reaksjonene resulterte i at flere av deltakerne fremkalte flere typer unngåelsesmønstre, på varierende nivå av kognitiv bevissthet: undertrykkelse, unngåelse av å snakke om det og frykt for negative reaksjoner var noen av påvirkningene det hadde på dem. Det at noe var så tabubelagt og grusomt gjorde det vanskelig for fagpersonene å tro det kunne skje (Albaek et al., 2018, s. 11). Dette kan bidra til at barn ikke får den hjelpen de trenger. Det kan tolkes som at voksne er så redde for å vite sannheten at de opplever det lettere å ikke vite. At vi er et samfunn som opplever det lettere å lukke øynene for det vonde, istedenfor å hjelpe. Kanskje vi ikke vet hvordan vi skal hjelpe, vi er redde for å ta feil, beskyldte noen uskyldig eller bli utstøtt.

Reaksjonene både fagfolk og privatpersoner har i møte med seksuelle overgrep kan ses som mestringsstrategier som flere anvender mer eller mindre bevisst i møte med en virkelighet som for mange er ukjent og i større grad uforståelig (Søftestad, 2018, s. 64). Selv om jeg oppfatter disse reaksjonene er naturlige i vanskelige situasjoner, er det ingen grunn at disse reaksjonene skal forbli en hindring i arbeidet med å hjelpe barn å få sine overgrepserfaringer avdekket. Søftestad forklarer at gjennom å bli bevisst på disse mekanismene kan man som fagperson være kjent med de overlevelsestrategier som trer i kraft. Identifisering og erkjennelse av egne reaksjoner kan bli utgangspunkt for å begrense de negative virkningene (Søftestad, 2018, s. 64). Jeg ser på det som nødvendig å sette overgrepssproblematikken blant barn i nære relasjoner, mer på dagsorden. Det må tidligere og mer grundig inn i både skole og barnehage. Vi trenger kunnskap for å bidra til å bryte tabuet. Ifølge Amundsen er kunnskap det beste middelet mot tabuforestillinger og fordommer (Amundsen, 2018, s. 19).

5.2.6 Behov for tidlig avdekking

Jeg har nå drøftet ulike faktorer som bidrar til kompleksiteten i avdekking av seksuelle overgrep i nære relasjoner, men hva er egentlig behovet for å avdekke overgrep i nære relasjoner tidlig? Steine m.fl. forklarer at jo lenger tid det tar før barnet betror seg til noen om et overgrep jo større mentale helseproblemene vil en kunne få som voksen (Steine et al., 2016, s.11). På den andre siden vet vi at det er en belastning for barnet å flytte bort fra familien å inn i et nytt hjem. Det er tenkelig å tro at barnet kjenner på følelser som frykt og redsel,

usikkerhet, frustrasjon og sinne når de blir tatt ut av hjemmet. Bunkholdt og Kvaran nevner at *tilknytning til biologiske foreldre er i seg selv en ressurs for barnet* (Bunkholdt & Kvaran, 2015, s. 66). For selv om barnet utsettes for seksuelle overgrep av en i nær relasjon, kan de samtidig oppleve en trygghet, tilknytning og omsorg fra personen. Det er antakelig å tro at å bryte denne tryggheten, vil skape en usikkerhet hos barnet.

I dag vet vi at det å leve under seksuelle overgrep av en i nær relasjon kan føre til alvorlige konsekvenser. Amundsen nevner at alle de åtte informantene i artikkelen sliter med både psykiske og fysiske problemer i voksen alder. Tre av dem har kronisk leddsmerter, fire sliter med hyppige eksemutbrudd og astma og de har alle dårlig tannhelse (Amundsen, 2018, s. 13). Flere av dem sliter også med angst, depresjon, dårlig selvtillit og flere av dem har falt utenfor arbeidslivet (Amundsen, 2018, s. 13). Det kommer frem i artikkelen at ingen av guttene valgte å stå frem med sine overgrepserfaringer, før i voksen alder. Jeg stiller meg undrende til om de fysiske og psykiske plagene hadde vært redusert hvis de sto frem tidligere. Helgesen påpeker at kompetent hjelp så raskt som mulig ikke bare kan motvirke fysiske og psykiske plager, men også kan føre til styrker mestringskompetanse og personlig vekst (Helgesen, 2017, s. 220). Jeg personlig vil tørre å påstå at tidlig avdekking av seksuelle overgrep vil gi barnet en bedre forutsetning for et godt voksenliv. At skadene knyttet til tidlig avdekking er mindre alvorlige enn skadene av å leve under seksuelle overgrep, med en hvis forutsetning om at avdekkingen og tiltakene blir gjort etter hensyn til barnets beste.

6. Avslutning

Det er etter min tolkning ingen hemmelighet at avdekking av seksuelle overgrep er et komplekst tema, spesielt når det forekommer i nære relasjoner. For å trekke trådene sammen og prøve å få et helhetlig bilde av kompleksiteten i avdekking av seksuelle overgrep i nære relasjoner kreves kunnskap og forståelse fra ulike elementer. Slik jeg oppfatter det kreves det en forståelse av barnets opplevelsesverden, en verden fylt av skam, skyld, frykt og motstridende følelser. En verden fylt av traumer, som kommer til uttrykk gjennom ulike smerteuttrykk. Dette kan være sinne, utagering, angst, depresjon eller andre uttrykk. Det kreves at vi har kunnskap om tabukulturen som finnes rundt seksuelle overgrep blant barn og at vi innehar en forståelse for hvordan dette opprettholdes på grunn av mangel på kunnskap, hos både fagpersoner og privatpersoner. Det kreves også forståelse om fagpersoners utfordringer i møte med barn som har opplevd seksuelle overgrep, samt viktigheten av et tverretatlig samarbeid.

Selv om avdekking av seksuelle overgrep er en prioritet i samfunnet, og et viktig arbeid, er det ikke uten utfordringer. Artikkelen som er brukt påpeker at det er flere faktorer som bidrar til kompleksiteten rundt avdekking av seksuelle overgrep. Det har vist seg at det er stor avstand mellom hva vi vet og hva vi gjør for å forhindre at barn utsettes for seksuelle overgrep. Dette tolker jeg som at det er en avstand mellom den kunnskapen som finnes og den som brukes i praksis.

Amundsen påpeker at åpenhet og kunnskap rundt seksuelle overgrep, ville gjort det lettere for guttene i artikkelen å stå frem. Albaek m.fl. gjør rede for at kunnskap om de utfordringene fagpersoner står overfor i arbeidet med sårbare barn vil bidra til å forbedre avdekkingen, beskyttelsen og omsorgen for de utsatte barna. Albaek m.fl. presiserer også fagpersoners ønske om mer kunnskap rundt vonde barndomsopplevelser som seksuelle overgrep. Der det nevnes at kompetanseheving og kunnskap vil bidra til bedre avdekking og fagpersoner vil føle seg bedre rustet til å hjelpe barn i avdekkingsprosessen. Gjerløw setter også lys på læreres følelse av mangel på kunnskap, og deres viktighet i avdekkingsprosessen. De tre artiklene får frem at mer kunnskap knyttet rundt temaet seksuelle overgrep av barn ville bidratt til tidligere avdekking.

Det er mange elementer og personer involvert i avdekking av seksuelle overgrep. Flere personer å ta hensyn til gjør avdekkingen mer utfordrende, og kan bidra til at det både er vanskeligere for barnet å snakke om det, eller for personer å få øye på. Jeg hadde en tanke om at avdekking av seksuelle overgrep av barn i nære relasjoner var komplekst, men jeg er fremdeles overrasket over hvor stor den kompleksiteten er. Hvor tabubelagt dette temaet er i 2021 og hvor mye skam og skyldfølelse hindrer avdekking. Det at barn føler seg skyldig og medansvarlig for hendelsene er skremmende og trist. Det er vi som samfunn som har ansvar for å lære barna hvor skyldansvaret ligger. Avdekking av seksuelle overgrep blant barn vil nok alltid være komplekst, da det ofte er ord mot ord, men vi må starte med å gi rom for åpenhet. Vi må la barn tørre å si sitt ord høyt fra en tidlig alder, vi må lære dem om rett og galt, slik at kompleksiteten kan bli litt mindre.

Dette prosjekter har gitt meg ny kunnskap og en større forståelse av avdekking av overgrep av barn i nære relasjoner. Denne kunnskapen vil bli tatt med videre inn i arbeidslivet. I senere forskning kunne det vært spennende å sett nærmere på hva som bidrar til tidlig avdekking, ettersom det er ulike faktorer som bidrar til at overgrepshistorier kommer frem. I tillegg kunne det vært spennende å forske på barns ulike mestringsstrategier og overlevelsesstrategier i en barndom preget av overgrep. Slik jeg forstår det har barn ulike strategier for å «overleve» en barndom preget av vonde erfaringer, og det hadde vært interessant å gå dypere inn i dette.

7. Referanser

Aakvaag, H. (u.å.). *Skam og skyld etter vold og overgrep*. [Paperpresentasjon].

Traumebehandling.no. Hentet fra

https://www.traumebehandling.no/filer/dokumentarkiv/10092020_skam-og-skyld-tf-cbt-konferansen_til-nettside_aakvaag.pdf

Albaek, A. U., Kinn, L. G., & Milde, A. M. (2018). Walking Children Through a Minefield: How Professionals Experience Exploring Adverse Childhood Experiences. *Qualitative Health Research*, 28(2), 231–244. Hentet fra

<https://doi.org/10.1177/1049732317734828> * 14 sider

Amundsen, M. L. (2018). Sinte gutter gråter ikke! *Tidsskrift: Psykologi i kommunen*, 11-21.

Hentet fra <https://hiof.brage.unit.no/hiof-xmlui/handle/11250/2595274> * 11 sider.

Barne- og likestillings- og inkluderingsdepartementet (2014) *En god barndom varer livet ut*.

Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014-2017). Hentet fra

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/foa/bld_overgrep_web.pdf

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.). *Seksuelle overgrep mot barn*. Hentet 25. mars 2021, fra

https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/oppvekst/Vold_og_overgrep_mot_barn/Seksuelle_overgrep_mot_barn/

Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra

Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17100/KAPITTEL_3#KAPITTEL_3

Bjorvatn, B., Grønli, J., Milde, A. M., Nordhus, I. H., Steine, I. M., Pallesen, S. & Winje, D.

(2016). Langvarig taushet om seksuelle overgrep. *Tidsskrift for Norsk*

psykologforening, Hentet fra <https://psykologtidsskriftet.no/vitenskapelig-artikkel/2016/11/langvarig-taushet-om-seksuelle-overgrep>

* 10 sider

- Borgen, G., Dyb, G., Hafstad, G. S., Jensen, T. K., Langballe, Å., Myhre, M., Nikolaisen, J. & Øverlien, C. (2011). *Seksuelle og fysiske overgrep mot barn og unge. Kunnskapsstatus. Revidert 2011*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og seksuelle overgrep. Hentet fra https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/08/seksuelleogfysiskeovergrepmotbarn_kunnskapsstatus_revidert2011.pdf *
- Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Gyldendal Akademisk.
- Baar-Dahl, I. M. (2019). Metoden: Hemmende eller fremmende? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 96(03), 140–151. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2019-03-02> *
12 sider
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal akademisk. * 27 sider
- Figur 1. «Toleransevinduet». Hentet fra <https://www.hjelptilhjelp.no/Sorg-og-traumer/hva-er-toleransevinduet>
- Folkhelseinstituttet (2019, 24. juni). *Vold og seksuelle overgrep*. Hentet fra <https://www.fhi.no/nettpub/hin/skader/vold/> *
- Gamst, K. M. T. (2017). *Profesjonelle barnesamtaler: Å ta barn på alvor*. Universitetsforlaget. * 250 sider
- Goldschmidt-Gjerløw, B. (2019). Children's rights and teachers' responsibilities: Reproducing or transforming the cultural taboo on child sexual abuse? *Human Rights Education Review*, 2(1), 25–46. Hentet fra <https://doi.org/10.7577/hrer.3079> * 22 sider
- Hafstad, G. S., & Augusti, E. M. (2019) *Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år* (Rapport

- 4/2019). Hentet fra
https://www.nkvts.no/content/uploads/2019/10/Rapport_4_19_UEVO.pdf * 20 sider
- Helgesen, L. A. (2017). *Menneskets dimensjoner lærebok i psykologi*. Cappelen Damm akademisk.
- Helsedirektoratet (2007. juli). *Overgrepsmottak. Veileder for helsetjenesten*. Hentet fra
https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/overgrepsmottak/Overgrepsmottak%20%E2%80%93%20Veileder%20for%20helsetjenesten.pdf/_attachment/inline/e7f7bbbf-5320-4abc-80da-4d9581df984e:77064b651bc3532f607c15683a91020a3e9788d9/Overgrepsmottak%20%E2%80%93%20Veileder%20for%20helsetjenesten.pdf * 20 sider
- Imsen, G. (2016). *Lærerens verden innføring i generell didaktikk*. Universitetsforlaget. * 24 sider
- Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring innføring i metode for helse- og sosialfagene*. Høyskoleforlaget. * 13 sider
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlaget * 43 sider
- Killén, K. (2019). *Sveket I*. Kommuneforlaget. * 68 sider
- Killén, K. (2019). *Sveket II*. Kommuneforlaget. * 30 sider
- Kojan, B. H., Nilsen, M., Storhaug, A. S., & Agerup, T. (2020). *Barnevernets arbeid med barn og unge som har erfart vold og overgrep i nære relasjoner— En litteraturstudie* (Rapportserie for sosialt arbeid, rapport Nr. 3) Hentet fra
https://www.ntnu.no/documents/1272526675/1281525946/NTNU_rapportserie_3.pdf/6181dadb-ada2-8e62-e8eb-68e7ffaf00b7?t=1588875547866 * 18 sider

- Kripos. (2016). *Seksuelle overgrep mot barn under 14 år*. Hentet fra https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/voldtekt-og-seksuallovbrudd/seksuelle-overgrep-mot-barn-under-14-ar_web.pdf * 24 sider
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (u.å). *Vold og overgrep*. Hentet fra <https://www.nkvts.no/tema/vold-og-overgrep-i-naere-relasjoner/> *
- Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (u.å). *Hva er vold i nære relasjoner*. Hente fra <https://voldsveileder.nkvts.no/hva-er-vold-naere-relasjoner/> *
- Nordanger, D. Ø., & Braarud, H. C. (2017). *Utviklingstraumer regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Fagbokforlaget.
- O’Leary, Z. (2010). *The essential guide to doing your research project* (2nd ed.). Sage. * 33 sider
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa* (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=oppl%C3%A6ringslova#KAPITTEL_17
- Redd Barna. (u.å.). *Fakta om seksuelle overgrep mot barn*. Hentet 25. mars 2021, fra <https://www.reddbarna.no/vart-arbeid/barn-i-norge/vold-og-overgrep/seksuelle-overgrep-mot-barn/fakta-om-seksuelle-overgrep-mot-barn/>
- Rygh, O. (2017). Skam og skyld. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 137: 584. Hentet fra <https://doi.org/10.4045/tidsskr.17.0214> *
- Straffeloven. (2005). *Lov om straffeloven* (LOV-2005-05-20-28). Lovdata. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-11#KAPITTEL_2-11
- Søftestad, S. (2018). *Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn*. Universitetsforlaget. * 198 sider

Søftestad, S., & Andersen, I. L. (2014). *Seksuelle overgrep mot barn traumebevisst tilnærming*. Universitetsforlaget. * 220 sider

Teigen, K. H. (2020, 21. august). *Skyldfølelse*. Store norske leksikon. Hentet 13. april 2021 fra <https://snl.no/skyldf%C3%B8lelse> *

Thorkildsen, I. M. (2015). *Du ser det ikke før du tror det: Et kampskrift for barns rettigheter* (1. opplag). Vigmostad Bjørke. * 86 sider